

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Notă de informare privind jurisprudența Curții nr. 216

Martie 2018

Naït-Liman împotriva Elveției (MC) - 51357/07

Hotărârea din 15.03.2018 *(MC)

Art. 6

Procedură civilă

Art. 6 § 1

Accesul la o instanță

Absența competenței universale a instanțelor civile în materie de tortură: *Art. 6 aplicabil, neîncălcare*

În fapt – Cu ocazia internării de scurtă durată, într-un spital din Elveția în 2001, a unui fost ministru de Interne al Republicii Tunisiene, reclamantul, refugiat politic tunisian stabilit în Elveția în 1993, a depus împotriva acestuia o plângere penală pentru actele de tortură la care ar fi fost supus în 1992, la sediul Ministerului de Interne din Tunisia. Având în vedere că această plângere a fost clasată definitiv, pe motiv că fostul ministru părăsise teritoriul elvețian, reclamantul a introdus împotriva acestuia și împotriva statului tunisian o acțiune civilă în despăgubiri. Însă instanțele elvețiene s-au declarat lipsite de competență: legislația elvețiană nu consacră competența civilă universală în materie de tortură; iar competența întemeiată pe forul de necesitate (*forum necessitatis*) este permisă în Elveția numai în cazul în care „cauza” prezintă o legătură suficientă cu Elveția. În special, instanța federală a considerat că trebuie să țină seama de situația existentă la momentul faptelor, adică în 1992 — eliminând astfel legăturile stabilite ulterior de reclamant cu Elveția — considerând că termenul „cauză” ar trebui înțeles în sensul restrâns de „complex de fapte” (altfel spus, faptele pretinse, și nu reclamantul, trebuie să prezinte o legătură suficientă cu Elveția).

În drept – Art. 6 § 1:

Aplicabilitate – Aplicabilitatea art. 6 § 1 în materie civilă este condiționată de existența unei „contestații” privind „drepturile și obligațiile”, care poate fi considerată ca fiind recunoscută în dreptul intern, cel puțin în mod credibil.

Or, în afară de Codul elvețian al obligațiilor, care consacră principiul general al răspunderii civile pentru fapte ilegale, articolul 14 din [Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva torturii](#) (integrată în ordinea juridică elvețiană, prin ratificarea acesteia în 1986) garantează victimelor unor acte de tortură dreptul de a obține o reparație și de a fi despăgubite în mod echitabil și adecvat.

Este lipsit de relevanță faptul că statul pârât nu contestă existența în sine a unui astfel de drept, ci, mai degrabă, aplicarea extrateritorială a acestuia. În fapt, contestația poate să privească atât însăși existența unui drept, cât și domeniul de aplicare al acestuia, sau modalitățile de exercitare a acestuia. În opinia Curții, chestiunea competenței teritoriale ține de fondul cauzei și nu este determinantă pentru aplicabilitatea art. 6.

Concluzie: Art. 6 este aplicabil (șaisprezece voturi la unu)

Cu privire la fond — Elveția nu a limitat în mod excesiv sau ilegal dreptul de acces la o instanță.

a) *Legitimitatea obiectivelor urmărite* — Pot fi identificate mai multe preocupări legitime ale autorităților, care sunt legate de principiile buneii administrări a justiției și menținerii eficacității hotărârilor judecătorești: i) dificultățile cu care se confruntă instanțele în ceea ce privește strângerea și aprecierea probelor; ii) dificultatea executării hotărârilor; iii) riscul de încurajare a practicii de „forum shopping” (căutarea instanței celei mai favorabile), care ar determina o supraîncărcare a instanțelor elvețiene, în special în contextul unor restricții bugetare; iv) cu titlu suplimentar, potențialele dificultăți diplomatice.

b) *Proportionalitatea restricției*

„Competența” constituie puterea unei entități de a se pronunța asupra unei probleme de drept în cadrul unui litigiu. Este necesar să se facă distincție între cele două aspecte ce trebuie avute în vedere în acest caz:

– caracterul „universal” se referă la absența unei legături necesare între instanța sesizată și „cauza” sau situația în litigiu. În forma sa absolută, competența universală constă în eliminarea oricărui factor de legătură *ratione personae* sau *ratione loci* cu statul forului. Convenția împotriva torturii recunoaște o astfel de competență în materie penală (articolul 5 alineatul 2), însă este mai ambiguă în materie civilă (articolul 14);

— competența ca „for de necesitate” (*forum necessitatis*) se referă la competența reziduală, ca excepție de la normele obișnuite ale dreptului intern, atunci când desfășurarea unei proceduri în străinătate se dovedește imposibilă sau excesiv de dificilă, în drept sau în fapt.

Or, dreptul internațional nu obliga Elveția să asigure reclamantului accesul la instanțele sale pentru niciunul din aceste două motive.

În absența unei norme de drept internațional cu caracter obligatoriu, autoritățile elvețiene dispuneau de o marjă largă de apreciere, care nu a fost depășită nici de legiuitor, nici de instanțe. Interpretarea de către instanța federală a dispozițiilor legale relevante nu pare să conțină niciun element vădit nerezonabil sau arbitrar. În lumina acestei concluzii, Curtea consideră că nu este necesar să procedeze la examinarea imunităților de jurisdicție, de care ar fi putut să beneficieze pârâții din acțiunea reclamantului.

Astfel, această concluzie nu contestă consensul larg de la nivelul comunității internaționale cu privire la existența unui drept al victimelor unor acte de tortură la o reparație corespunzătoare și efectivă, nici faptul că statele sunt încurajate să pună în aplicare acest drept, investind instanțele acestora cu o competență de a se pronunța asupra unor astfel de cereri de despăgubire, inclusiv atunci când aceste cereri se bazează pe fapte săvârșite în afara granițelor geografice ale acestora. În acest sens, trebuie salutate eforturile statelor de a face accesul la o instanță cât mai efectiv, în vederea obținerii unor despăgubiri pentru actele de tortură.

Cu toate acestea, este rezonabil ca un stat care instituie un for de necesitate să condiționeze exercitarea acestuia de existența anumitor factori de legătură cu statul respectiv, care trebuie stabiliți de acesta în conformitate cu dreptul internațional și fără a depăși marja de apreciere care îi este recunoscută în temeiul Convenției.

Cu toate acestea, Curtea nu exclude posibilitatea unei evoluții viitoare, având în vedere că este vorba despre un domeniu dinamic. Prin urmare, deși concluzionează că, în speță, nu

a fost încălcat art. 6 § 1, Curtea solicită statelor părți la Convenție să ia în considerare, în ordinea lor juridică, orice evoluție care favorizează punerea în aplicare efectivă a dreptului la obținerea unor despăgubiri pentru acte de tortură, examinând totodată cu atenție orice cerere de această natură, astfel încât să identifice, dacă este cazul, elementele care ar impune instanțelor acestora să se declare competente să o examineze.

Concluzie: neîncălcare (cincisprezece voturi la două)

© Consiliul European/Curtea Europeană a Drepturilor Omului^[1] Redactat de grefă,
prezentul rezumat nu obligă Curtea.

Apăsați aici pentru a accesa Note de informare privind jurisprudența ([Notes d'information sur la jurisprudence](#))